

Asumisperusteisen sosiaaliturvan kohdentuminen kansainvälisissä tilanteissa - lainsäädännön uudistamista valmisteleva työryhmä (Mobiili)

Asettaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö on tänään asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella asumisperusteista sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön tarkistamista niin, että etuuk-
sen maksaminen maahan- ja maastamuuttotilanteissa kohdentuu tarkoituksenmukaisesti,
lainsäädäntö on selkeää ja lainsäädännön toimeenpano nykyistä yksinkertaisempaa.

Toimikausi

21.3.2017 - 31.5.2018

Tausta

Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta (jäljempänä sovel-
tamisalakia) on ollut voimassa vuodesta 1994 lukien. Soveltamisalain mukaan määritel-
lään, milloin henkilöön sovelletaan kansaneläkelakia, lapsiliseläkelakia, äitiysavustuslakia,
asumistukilakia, vammaisetuksista annettua lakia, eläkkeensaajan asumistuesta annettua
lakia, rintamasotilaseläkelakia, takuueläkkeestä annettua lakia ja elatustukilakia. Sovelta-
misalakia viitataan useissa muissa laeissa, kuten sairausvakuutuslaissa. Lakiin on sen
voimassaolon aikana tehty useita muutoksia koskien muun muassa joidenkin henkilöryh-
mien oikeuksia sekä asumisperusteiseen sosiaaliturvaan oikeuttavan työskentelyn ja asumi-
sen määritelmiä.

Soveltamisalain monimutkaisuuden ja vaikeaselkoisuuden takia lain kokonaisrakennetta,
sosiaaliturvaan kuulumisen kriteereitä sekä etuuk-
sien tarkoituksenmukaista kohdentumista on syytä tarkastella kokonaisuutena uudelleen. Oikeuksien alkamisen asumisen tai työsken-
telyn perusteella tulee olla tasapainossa. Järjestelmän tulisi myös olla selkeä ja läpinäkyvä,
jotta yksittäisen henkilön on mahdollista ymmärtää oikeutensa ja velvollisuutensa.

Eri sektoreilla käytössä olevien työskentelyn tai asumisen määritelmien hyödyntämistä
myös sosiaaliturvassa tulisi tarkastella. Tätä nykyä Suomessa määritellään asumiseen tai
työskentelyyn perustuvat oikeudet useassa eri yhteydessä. Käytännössä eri viranomaiset
eivät aina päädy samaan lopputulokseen esimerkiksi sen osalta, katsotaanko henkilö maas-
sa asuvaksi vai vain tilapäisesti oleskeleväksi. Henkilön oikeusturvan ja johdonmukaisten
sosiaalisten oikeuksien toteutumisen kannalta tilanne on epätydyttävä.

Soveltamisalain toimeenpanoon liittyviä päätösten antamista koskevia säännöksiä ja käy-
täntöjä tulee tarkastella suhteessa etuuspäätöksiin. Tässä yhteydessä tulee huomioida kan-
salaisten informointitarve maahan- ja maastamuuton vaikutuksista sosiaaliturvaan.

Tavoitteet

Tavoitteena on lainsäädännön yksinkertaistaminen. Sosiaaliturvaan pääsemisen ja kuulumis-
sen edellytysten tulee olla johdonmukaisia sekä asumisperusteisten että työhön liittyvien
etuuk-
sien osalta. Säännöt tulee sopeuttaa toimiviksi myös lyhytaikaisen työskentelyn sekä
maahan- ja maastamuuton osalta, huomioiden kuitenkin vakuutusmaksujen maksamisen ja
etuuksien oikeudenmukaisuuden.

Lainsäädännön uudistamisessa tulee pohtia työntekijöiden osalta mallia, jossa henkilön oikeudet ensisijaisesti perustuisivat työskentelyyn, eikä vakinaista asumista arvioitaisi aina maahan tulon yhteydessä sosiaaliturvan kannalta erikseen. Määrittely siitä, milloin ns. ei-aktiivi henkilö katsotaan vakinaisesti maassa asuvaksi, tulee puolestaan laatia nykyistä yhdenmukaisemmiksi ja viranomaiset velvoittaa yhtenäisempään käytäntöön. Lainsäädäntöä tulee tarkistaa siten, että ratkaisu perustuu aiempaa selvemmin objektiivisiin, osittain jopa kaavamaisiin tosiasioihin ja henkilön tilanteeseen liittyvää harkintaa vähennetään.

Hallinnollisia menettelyjä tulee yksinkertaistaa ja samalla varmistaa, että asianomaiset viranomaiset saavat tarvitsemansa tiedot henkilön kuulumisesta sosiaaliturvaan.

Lainsäädännön muutoksessa tulee huomioida muut vireillä olevat uudistukset, kuten EU:n sosiaaliturvan koordinaatiolainsäädännön uudistus (komission ehdotus 13.12.2016 KOM (2016) 815 lopullinen) sekä Sote -uudistus.

Työryhmän tulee työskennellä avoimen lainvalmistelun periaatteella, tiedottaa työskentelystä ja pyrkiä lisäämään kansalaisten tietoisuutta maiden välisen liikkuvuuden vaikutuksesta sosiaaliturvaan.

Tehtävä

Työryhmän tehtävänä on laatia esitys soveltamisalalain uudistamiseksi ja siihen läheisesti liittyvän lainsäädännön tarkistamiseksi. Työryhmän mietintö toteutetaan hallituksen esityksen muodossa.

Työryhmän tulee esittää malli, joka on looginen kokonaisuus Suomeen ja Suomesta muuttavien henkilöiden osalta, huomioiden yhdenvertainen kohtelu ja lainsäädännön yhteensopivuus EU:n sosiaaliturvalainsäädännön, ulkomaalaislain sekä sosiaaliturvaa ja -palveluja koskevan lainsäädännön kanssa.

Työryhmän tulee arvioida tarvittavia muutoksia valvontaan ja seurantaan sekä viranomaisten väliseen tietojen vaihtoon.

Työryhmän tehtävänä on lisäksi koota viestintätarpeita maahan- ja maastamuuttoon liittyvistä sosiaaliturvakysymyksistä.

Organisointi

Puheenjohtaja

Essi Rentola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Jäsenet

Marja-Terttu Mäkiranta, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Henna Huhtamäki, projektipäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

Outi Luoma-aho, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Juha-Pekka Suomi, vanhempi hallitussihteeri, työ- ja elinkeinoministeriö

Pasi Pajula, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Pekka Paaermaa, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Annika Juurikko, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö kasvis- ja kalaruoka

Antti Klemola, lakimies, Kansaneläkelaitos

Minna Levander, kehityspäällikkö, Eläketurvakeskus gluteeniton ja maidoton

Hannele Häkkinen, erityisasiantuntija, Kuntaliitto

Ralf Sund, pääekonomisti, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK

Pirjo Väänänen, työllisyysasioiden päällikkö, Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry

Paula Ilveskivi, lakimies, Akava ry

Mikko Räsänen, asiantuntija, Elinkeinoelämän Keskusliitto ry

Pysyvät asiantuntijat

Katriina Alaviuhkola, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Suvi Rasimus, osaamiskeskuksen päällikkö, Kansaneläkelaitos kasvis- ja kalaruoka

Työryhmä työskentelee pääasiassa eri teemoihin keskittyvissä työpajoissa. Työpajoihin kutsutaan työryhmän jäsenten ja pysyvien asiantuntijoiden lisäksi muita asiantuntijoita. Ensimmäinen työpaja järjestetään 31.3.2017 klo 9-13. Työpajojen lisäksi työryhmä voi järjestää tarvittavan määrän kokouksia.

Työryhmä voi ottaa kolme sihteeriä.

Kustannukset ja rahoitus

Työryhmän tulee työskennellä virka-aikana ilman erillistä korvausta. Työryhmän kustannukset maksetaan momentilta 33.03.31 asumisperusteinen sosiaaliturva (OH-330-S31200-01).



Sosiaali- ja terveysministeri

Pirkko Mattila

Osastopäällikkö,
ylijohtaja



Outi Antila

LIITTEET

JAKELU

Päätöksessä mainitut

TIEDOKSI

Perhe- ja peruspalveluministeri Rehula
Erityisavustaja Perälä
Erityisavustaja Ullvén-Putkonen
Erityisavustaja Kause
Erityisavustaja Pirkkalainen
Kansliapäällikkö Sillanaukee
Hankeikkuna
STM osastot

